

อาหารสมอง
วารสาร สยามโกเศศ

'ปล่อยนก' บุญหรือบาป

"ปล่อยนกปล่อยปลา"

เป็นส่วนคนไทยซึ่งหมายถึงการปล่อยให้เป็นอิสระพ้นจากการผูกมัดหรือการไม่ถือสาหาความ ไม่เอาผิด คำพูดนี้มาจากสิ่งที่ชาวพุทธกระทำกันมาช้านานในการปล่อยนกปล่อยปลาเพื่อเป็นการทำบุญโดยหาว่าว่าการกระทำเช่นนั้นโดยแท้จริงแล้วเท่ากับการการทำบาปเพราะก่อกรรมทำเข็ญสัตว์

ในสองสามอาทิตย์ที่ผ่านมาคลิปลั๊ก "ปล่อยนก บุญหรือบาป" แพร่กระจายในโลกโซเชียลมีเดียอย่างหนัก ผู้เขียนได้ดูแล้วชอบมากเพราะมันตรงกับความคิดเห็นส่วนตัวที่มีมานาน คลิปลั๊กนี้ประโยชน์เพราะจะทำให้คนไทยตระหนักว่าผลที่เกิดขึ้นนั้นมันตรงข้ามกับสิ่งที่เราตั้งใจอย่างน่าตกใจ

คลิปลั๊กนี้ถามว่าการให้อิสระภาพแก่คนที่ถูกจับมาเพื่อให้คน (จ่ายเงิน) ปล่อยนั้นคือการให้ซึ่งเสมือนการได้บุญหรือไม่ คำตอบก็คือมันไม่ได้เป็นการให้ หากเป็นการสร้างความทุกข์ทรมานทำให้ชีวิตพลัดพรากเกิดความตายและนั่นคือบาป ถ้าไม่มีพิธีกรรมปล่อยนกกันก็ไม่มีใครจับนกมาใส่กรงให้ปล่อย และบาปก็ไม่เกิดขึ้น

ผู้ทำคลิปลั๊กคือสมาคมต่อต้านการทารุณสัตว์แห่งประเทศไทยซึ่งมีคุณธีระพงศ์ ปังศรีวงศ์ นักธุรกิจใหญ่ใจบุญเป็นนายกสมาคม ซึ่งสมาคมนี้ประสบความสำเร็จในการผลักดันให้สหประชาชาติบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ 2557

การปล่อยนกปล่อยปลาในสังคมพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทไม่ว่าไทย ลาว กัมพูชา เมียนมา ฯลฯ โยงใยกับเรื่องเล่าถึงผลบุญจากการให้ชีวิตของสามเณรติสสะ ศิษย์ของพระสารีบุตร ผู้มีชะตาถึงฆาตใน 7 วัน แต่ด้วยอาณิสต์จากการช่วยปลาในสระน้ำที่แห่งขอตกกับการปล่อยแก๊งจากแร้วของนายพราน จึงทำให้หลุดพ้นจากชะตากรรม

การให้ชีวิตในสังคมพุทธศาสนาฝ่ายมหายานก็มีเช่นกัน โดยผูกโยงกับพระสูตร "สุวรรณประภาสสูตร" หรือ "กิมกวงเม็งเก็ง" ซึ่งเริ่มปรากฏในแผ่นดินจีนสมัยราชวงศ์เหลียงฝ่ายเหนือ (ค.ศ.412-427) ดังนั้นการปล่อยนก ปล่อยปลาปล่อยเต่า ฯลฯ ในวัฒนธรรมจีนจึงมีการทำกันอย่างกว้างขวาง

สังคมปล่อยนกปล่อยปลาซึ่งมีความสุข อิ่มอกอิ่มใจในผลบุญจากการปล่อยให้สัตว์เป็นอิสระเป็นมาอย่างช้านานจนเริ่มมีเสียงวิพากษ์วิจารณ์จากกลุ่มผู้รักสัตว์ในโลกตะวันตก ในปี 2012 นิตยสาร Scientific American อันมีชื่อเสียงมีบทความเรื่องพิธีกรรมของชาวพุทธในเอเชียในการปล่อยนกที่ร้ายชีวิตสัตว์ตามธรรมชาติ

ข้อเขียนนี้บรรยายถึงชีวิตของชาวพุทธที่ชอบปล่อยนกยามเมื่อมีคนจับใช้มีทุกข์มีเคราะห์หรือสะสมบุญกุศล การกระทำนี้เรียกว่า "merit releases" (การปล่อยเพื่อให้ได้บุญ) ผู้เขียนได้ติดตามการปล่อยนกในกรุงพนมเปญอยู่ 13 เดือนจนได้ตัวเลขว่าในแต่ละปีมีสัตว์ที่ผ่านการค้าเพื่อปล่อยในระดับท้องถิ่นนี้ไม่ต่ำกว่า 700,000 ตัว อีกทั้งพบว่ามีนก 57 พันธุ์ที่ถูกจับอยู่ในกรงหลายพันตู้ อยู่ในรายการที่ใกล้สูญพันธุ์นี้เป็นเพียงสถิติจากเมืองเดียวเท่านั้น

สำหรับฮ่องกงมีคนประเมินไว้ว่าในวัดพุทธที่ฮ่องกงทั้งหมดมีการปล่อยนกไม่ต่ำกว่าปีละ 580,000 ตัว ตัวเลขของเอเชียทั้งหมดไม่มีใครศึกษาไว้ว่ามีจำนวนเท่าใด แต่คาดว่าน่าจะเกิน 5-10 ล้านตัวต่อปี ในบ้านเรานั้นเมื่ออยู่ตามตีนในเกือบทุกวัดใหญ่ๆ ที่มีงานบุญ ตัวเลขน่าจะนับล้านตัวต่อปี หากใช้ตัวเลขจากพนมเปญเป็นฐาน

ในบ้านเรา กลุ่มนกกะตีด (คล้ายนกกะจาย) ซึ่งเป็นนกตัวเล็กเป็นที่นิยมมาก

เพราะสามารถจับได้ครั้งละเป็นร้อยเป็นพัน ไมกินพื้นที่กรงถึงแม้จะตายง่ายสักหน่อยวิธีจับก็คือใช้แหทอดในทุ่งนาตอนกลางคืนที่นกเหล่านั้นนอนรวมกลุ่มกันบนพื้น เมื่อติดแหในล่อนก็ต้องปลดแอกออกจำนวนหนึ่งก็จะตายเมื่อชนสังก็ตายอีกและเมื่อใส่กรงรอคนปล่อยก็ตายอีก เคยมีการคำนวณของสมาคมหนึ่งของไทยว่าจาก 100 ตัวที่ถูกจับมาคนที่ได้รับอิสรภาพกลับคืนไปมีประมาณ 10 ตัว

The Institute of Supervising Animal Epidemic Control of Guangzhou ในจีนประมาณว่าร้อย 90 ของนกที่ใช้ในmerit releasesตาย

ประการสำคัญก็คือการจับและซื้อขายนกกะตีดนั้นผิดกฎหมายอาญาเพราะเป็นสัตว์คุ้มครองทั้งผู้จับและผู้ค้ามีโทษทั้งปรับและจำ แต่เราก็เห็นการลักลอบทำธุรกิจนี้ซึ่งมีกำไรงดงามตัวหนึ่งได้ราคาปล่อยถึงตัวละ 30-50 บาท ต้นทุนตกประมาณ 5-10 บาท

การ "ทำบุญ" เช่นนี้จึงเป็นการทำลายสัตว์ตามธรรมชาติรบกวนวงจรชีวิตและความสงบสุขของมันเป็นการทารุณสัตว์อย่างมีต้องสงสัยและสำหรับนกอาจก่อให้เกิดการแพร่กระจายของไวรัสสารพัดชนิดได้ (ที่ร้ายแรงคือไข้หวัดนก H5N1)

สัตว์อื่นที่ปล่อย เช่นเต่า หอยขม ปลาไหล ฯลฯ ก็อาจมีใช้การทำบุญเช่นกัน เพราะหากปล่อยเต่าในน้ำเขียวที่ไม่มิดลิ่งให้เกาะก็จะตาย หอยขมต้องอยู่ในที่ชื้นแฉะ เช่น บึงโคลงไม่ให้แห้งน้ำ ปลาไหลอยู่ไม่รอดในน้ำไหลแรง และปลาที่ซื้อจากตลาดและปล่อยในแม่น้ำก็ต้องระวังเช่นกัน เพราะอาจช็อกในน้ำที่มีอุณหภูมิและสิ่งแวดล้อมแตกต่างจากที่เคยเติบโตมาได้

ถ้าไม่มีการซื้อ (จ่ายเงินเพื่อปล่อย) สัตว์ที่ถูกจับเหล่านี้มากก็จะไม่มีการจับมาเสนอขายอย่างแน่นอน เข้าทำนองตีฆาต

กรุงเทพธุรกิจ

Krungthep Turakij
Circulation: 200,000
Ad Rate: 2,400

Section: First Section/พิเศษ

วันที่: อังคาร 21 กุมภาพันธ์ 2560

ปีที่: 30

ฉบับที่: 10379

หน้า: 8(กลาง)

Col.Inch: 62.91

Ad Value: 150,984

PRValue (x3): 452,952

ศิลปิน: สีสี่

คอลัมน์: อาหารสมอง: 'ปล่อยนก' บุญหรือบาป

สร้างชีพหลาย ลองจินตนาการว่าถ้าชาวพุทธทุกคนกระทำ merit releases ในรูปแบบอื่น (ปลดปล่อยอารมณ์โกรธ โสภ หลง หรือไม่บริโภคนเนื้อสัตว์แทนการปล่อยสัตว์ที่ถูกจับมา) เราก็จะไม่เห็นการทารุณสัตว์ในวัดอันเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์อย่างแน่นอน การได้ชีวิตโคกระบือราคาสูงที่นิยมทำกันอย่างกว้างขวางก็เช่นกัน ผู้ที่รู้สึกอึดอัดในบุญว่าได้ชีวิตสัตว์แล้วนั้นเคยติดตาม ถ้ามได้หรือไปดูให้รู้แน่แก่ใจหลังจากนั้นหรือไม่ว่ายังมีชีวิตอยู่จริง อยู่ที่ไหนและมีความเป็นอยู่อย่างไร การได้ความอึดใจเพราะได้ชีวิตโคกระบือแล้วโดยไม่ดูตอนจบนั้นไม่น่าถือว่าเป็นการทำบุญอย่างแท้จริง

พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี) ได้สรุปเรื่องการทำบุญปล่อยชีวิตสัตว์ไว้อย่างเหมาะสมยิ่ง ดังข้อความต่อไปนี้

“...หากพิจารณาในเรื่องของบุญบาปตามหลักพุทธศาสนา เคยบอกว่าการทำบุญปล่อยชีวิตสัตว์ไม่ว่าจะเป็นสัตว์เล็กหรือสัตว์ใหญ่ ต้องทำด้วยจิตมุ่งเป็นกุศลจริงๆ แต่ถ้านำสัตว์มาปล่อยแล้วอธิษฐานว่า **สาธุขอให้การปล่อยนี้ ขอให้อายุยืน ขอให้ถูกหวย ขอให้หายชวย** สิ่งนี้ถือว่าไม่เข้าเกณฑ์เพราะมีเจตนาเคลือบแฝง เป็นการปล่อยเขาเพื่ออยากให้เราดีขึ้น เพื่ออยากให้เราหายทุกข์หายโศก หายชวย อย่างนี้มันไม่ใช่การทำบุญ แต่เป็นการลงทุนอย่างหนึ่ง อาจจะเป็นการลงทุนทางจิตวิญญาณก็ได้เพราะเจตนาจริงๆ ไม่ได้ต้องการช่วยเหลือเขา แต่ต้องการช่วยตัวเองต่างหาก โดยยืมชีวิตเขามาเป็นเครื่องมือ

ถ้าท่านเมตตาจริงๆ นะ ปล่อยให้มัน อยู่บนฟ้า ปล่อยให้ปลาอยู่ในน้ำ นั่นคือสิ่งที่ถูกต้องที่สุด ปล่อยให้สัตว์ได้อยู่อย่าง สัตว์ นั่นแหละคือการปล่อยนกปล่อยปลาที่แท้จริง...”